УДК 376-056.262(73):34
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2026.111.22

Сасіна І. О.
orcid.org/0000-0001-8046-5083

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ США

У статті представлено теоретико-правовий аналіз нормативно-правових механізмів освітньо-реабілітаційного супроводу дітей із порушеннями зору у США. Простежено еволюцію від сегрегованого навчання до оцінювання функціонального зору, інклюзивної освіти та універсального дизайну навчання. Досліджено три федеральні правові механізми: Закон про освіту осіб з інвалідністю (IDEA), Розділ 504 Закону про реабілітацію 1973 року (Section 504) та Розділ II Закону про американців з інвалідністю (ADA). IDEA гарантує спеціально спроєктоване освітнє середовище на основі Індивідуальної програми навчання (IEP), визначає необхідність навчання шрифту Брайля, забезпечення асистивними технологіями та планування наступності між рівнями освіти. Section 504 захищає учнів від дискримінації і гарантує право на безоплатну належну державну освіту, тоді як Розділ II ADA встановлює вимоги щодо ефективної комунікації та доступу до інформації в доступних форматах. Наголошено на значенні універсального дизайну навчання, індивідуальних розумних пристосувань, спеціально організованого освітнього середовища та спеціалізованих освітньо-реабілітаційних послуг. IEP і 504 Plan порівняно за критеріями відповідності, обсягом підтримки, складом команди, фінансуванням, процедурами повторного оцінювання та процесуальними гарантіями. Вибір між цими механізмами має ґрунтуватися на персоналізованому оцінюванні освітніх і функціональних потреб дитини, а не на формальному ступені порушення зору. Пріоритетними напрямами адаптації досвіду США в Україні визначено оцінювання функціонального зору та освітніх потреб; формулювання вимірюваних цілей і чітке визначення послуг в індивідуальній програмі розвитку; забезпечення доступних форматів інформації, асистивних технологій і розумних пристосувань; підтримку переходу між рівнями освіти, професійною підготовкою, працевлаштуванням і незалежним дорослим життям; посилення участі батьків і процесуальних гарантій.

Ключові слова: *порушення зору, нормативно-правові механізми, освітньо-реабілітаційний супровід, спеціальна освіта, інклюзивна освіта, шрифт Брайля, асистивні технології, універсальний дизайн навчання, досвід США.*

Для України важливим є вивчення нормативно-правових механізмів, які забезпечують право дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту, створення спеціального освітнього середовища, надання психолого-педагогічного супроводу й корекційно-реабілітаційних послуг, доступ до інформації у відповідних форматах та правовий захист дитини і її сім'ї. Показовим є досвід США, де формування цих механізмів відбулося завдяки переходу від моделі спеціальних інтернатних закладів до багаторівневої системи федеральних освітніх та антидискримінаційних гарантій. В українських дослідженнях міжнародна політика реабілітації осіб з порушеннями зору здебільшого аналізується через функціонування, участь та міжвідомчу взаємодію [1]. Разом з тим нормативно-правові механізми забезпечення освіти дітей із порушеннями зору у США залишаються недостатньо дослідженими та потребують системного аналізу.

В умовах реформування системи спеціальної освіти України особливого значення набуває вивчення міжнародного досвіду нормативного забезпечення освітньо-реабілітаційного супроводу осіб з порушеннями зору. Це поняття ми розглядаємо як інтегративне, оскільки його перевага полягає у можливості поєднувати освітній, корекційно-розвитковий, корекційно-реабілітаційний, реабілітаційний та професійно-адаптаційний компоненти підтримки. У такому розумінні освітньо-реабілітаційний супровід не обмежується лише освітнім процесом або медико-реабілітаційними заходами, а охоплює цілісну систему підтримки особи на різних етапах її життя.

Історичний розвиток освіти осіб із порушеннями зору висвітлено в матеріалах Perkins School for the Blind [14], American Foundation for the Blind [2] та American Printing House for the Blind [3]. Експериментальні дослідження N. Barraga стали підґрунтям для впровадження концепції цілеспрямованого розвитку здатності використовувати наявні зорові можливості [4]. Проблему навчання шрифту Брайля та його зв'язок з освітніми досягненнями, подальшим працевлаштуванням і професійною самореалізацією осіб із порушеннями зору розкрито в матеріалах Національної федерації незрячих [13], дослідженні R. Ryles [16] і сучасних дослідженнях E. Bell, A. Silverman, J. Giesen та S. Cavenaugh, присвячених зайнятості дорослих із порушеннями зору [6; 12].

Мета статті полягає в системному аналізі нормативно-правової бази та індивідуалізованих інструментів супроводу дітей із порушеннями зору у США, уточненні співвідношення Індивідуальної програми навчання (Individualized Education Program, IEP) і 504 Plan, а також визначенні напрямів адаптації американського досвіду у процесі вдосконалення української системи спеціальної та інклюзивної освіти.

Інституційні витоки американської освіти дітей з порушеннями зору пов'язані зі створенням спеціальних закладів освіти: Perkins School for the Blind (1829 р.), New York Institute for the Education of the Blind (1831 р.) [14; 2]. Перша модель освіти дітей з порушеннями зору була сегрегованою, саме в її межах були впроваджені системи рельєфно-крапкового письма та читання, професійної підготовки педагогів та створення спеціальних навчальних матеріалів. Тривала методична конкуренція між New York Point, American

Braille та іншими рельєфно-крапковими системами, відома як «War of the Dots», завершилася уніфікацією англомовного Брайля у першій третині XX століття [3].

У 1913 році в Roxbury (Massachusetts) та Cleveland (Ohio) було відкрито перші класи з охорони зору (Sight-Saving Classes) для учнів зі зниженим зором у системі державних шкіл. Їхня діяльність спиралася на концепцію збереження зору, що передбачала зниження зорового навантаження з метою уповільнення прогресування офтальмологічного захворювання [2]. Принципові зміни у підходах до освіти та корекції розвитку дітей з порушеннями зору відбулися завдяки дослідженням N. Barraga у 1960-х роках. Результати її роботи переконливо засвідчили, що спеціально організоване навчання здатне підвищувати ефективність використання зорових можливостей [4]. Це стало підґрунтям для формування у США нової освітньої концепції – «використання залишкового зору» (sight utilization philosophy), відповідно до якої залишковий зір розглядається не як статичний ресурс, а як функція, що може розвиватися у процесі цілеспрямованої корекційно-педагогічної роботи.

На сучасному етапі розвитку освітньо-реабілітаційного супроводу осіб з порушеннями зору ця концепція трансформувалася у «використання функціонального зору» (Functional Vision). У межах даного підходу важливе значення мають не лише клінічні показники, а й реальні можливості застосування збережених можливостей зорового сприймання особою у навчанні, орієнтуванні у просторі, комунікації та повсякденній діяльності.

Запровадження нової концепції сприяло активному переходу дітей із порушеннями зору зі спеціальних шкіл до системи загальної середньої освіти. Але цей процес мав і негативні наслідки: зменшення уваги до систематичного вивчення шрифту Брайля призвело до поступового зниження рівня грамотності, що отримало назву «Braille Literacy Crisis» [13].

Наприкінці XX століття дослідження засвідчили прямий зв’язок між опануванням шрифту Брайля та працевлаштуванням осіб із порушеннями зору. У роботі R. Ryles встановлено, що серед дорослих, які з дитинства навчалися Брайлю, працевлаштованими були 56 %, тоді як серед тих, хто користувався лише збільшеним шрифтом чи аудіоматеріалами – 23 %. Дані 1990-х років також підтвердили кореляцію між незнанням шрифту Брайля та високим рівнем безробіття (понад 70 % серед незрячих дорослих) [17].

Саме ці результати дослідження стали одним із основних аргументів для перегляду державної політики та подальшого вдосконалення законодавчого регулювання спеціальної освіти у США, зокрема і тих, що спрямовані на підтримку та поширення практики навчання шрифтом Брайля. Подальші дослідження підтвердили, що опанування шрифту Брайля залишається одним із важливих чинників професійної самореалізації та економічної незалежності осіб з порушеннями зору (E. Bell, A. Silverman [6]).

Сучасна федеральна правова модель освітньо-реабілітаційного супроводу дітей із порушеннями зору у США ґрунтується на трьох взаємодоповнюючих нормативних документах: Закон про освіту осіб з інвалідністю (Individuals with Disabilities Education Act, IDEA) [19], Розділ 504 Закону про реабілітацію 1973 року (Section 504, Rehabilitation Act of 1973) [18; 21] та Розділ II Закону про американців з інвалідністю (Title II of the Americans with Disabilities Act, ADA) [20]. IDEA є законом про спеціальну освіту й гарантує безоплатну належну державну освіту (Free Appropriate Public Education, FAPE) дітям, які відповідають критеріям однієї з визначених категорій інвалідності та внаслідок цього потребують спеціально організованого освітнього середовища. Section 504 забороняє дискримінацію в програмах, що отримують федеральну фінансову допомогу, і також вимагає FAPE для кваліфікованих учнів з інвалідністю. Розділ II ADA поширює антидискримінаційні вимоги на державні та місцеві органи, включно з державними школами, незалежно від отримання ними федеральних освітніх субсидій.

Важливу роль у становленні цієї моделі відіграв соціально-політичний правозахисний рух, зокрема діяльність Національної федерації незрячих (National Federation of the Blind, NFB), яка з 1960-х років активно сприяла ухваленню Закону про освіту всіх дітей з інвалідністю 1975 року (Education for All Handicapped Children Act, PL 94–142) [13]. Згодом цей закон трансформувався у IDEA. Поправки до IDEA 1997 року закріпили на законодавчому рівні обов’язок шкіл США надавати пріоритет навчанню шрифту Брайля для всіх незрячих учнів (так звана Braille Presumption).

Для правильного вибору стратегії корекційної допомоги американське законодавство, зокрема IDEA, передбачає проведення всебічного оцінювання стану дитини. Відповідно до федеральних норм (34 CFR § 300.8(c)(13)), порушення зору, включаючи сліпоту, визначається як стійке зниження зорових функцій, яке навіть після оптимальної оптичної корекції (окулярами, лінзами, медикаментозним чи хірургічним шляхом) негативно впливає на навчальну успішність. При цьому державні стандарти не обмежують право на допомогу лише показниками гостроти зору чи межами поля зору. Визначається, що будь-яке стійке відхилення від норми, що перешкоджає дитині повноцінно засвоювати інформацію, є підставою для проведення оцінювання (E. Bell, J. Ewell, N. Mino [6]).

Разом з тим для набуття права навчання за IEP недостатньо лише встановити негативний вплив порушення зору на освітню діяльність учня. Необхідно також підтвердити, що дитина потребує спеціально організованого навчання та відповідних корекційно-реабілітаційних послуг. Саме ця умова відрізняє сферу дії IDEA від ширшого захисту, гарантованого Section 504.

На практиці для учнів із порушеннями зору це створює правове підґрунтя для поєднання результатів офтальмологічного обстеження з оцінюванням функціонального зору, визначенням оптимальних способів

навчання читання й письма, форматів доступної навчальної інформації, потреби у заняттях з орієнтування у просторі та мобільності, а також у формуванні соціально-побутових навичок і компетентностей із використання асистивних технологій.

IEP є письмовим документом, який містить актуальні показники академічних досягнень і функціонування, вимірювані річні цілі навчання за спеціальною програмою, додаткові корекційно-реабілітаційні послуги, розумні пристосування, участь у загальному оцінюванні та механізми моніторингу прогресу [9]. Для здобувача освіти, який має тяжкі порушення зору, команда IEP повинна передбачити вивчення шрифту Брайля та його використання в освітньому процесі, при умові, якщо після оцінювання поточних і майбутніх потреб не встановлено, що рельєфно-крапковий шрифт є недоцільним. Команда також зобов'язана розглянути потребу у наданні асистивних технологій [19]. Отже, так звана Braille Presumption не означає однакового рішення для всіх учнів, але змінює логіку: відмова від вивчення шрифту Брайля має бути обґрунтована результатами індивідуального оцінювання.

На відміну від IDEA, дія Section 504 не обмежується сферою шкільної освіти та поширюється на різні етапи життя людини. Він гарантує рівний доступ до програм і послуг особам із явними або прихованими порушеннями розвитку. Як зазначають P. Zirkel та J. Weathers, сучасна практика правового регулювання спеціальної освіти у США демонструє важливість узгодження законодавчих норм із реальними освітніми потребами дітей з порушеннями зору [21]. Отже, підставою для застосування Section 504 є не сам факт наявності порушення зору, а встановлення його суттєвого впливу на відповідні види життєдіяльності та доступність освіти.

У початковій і середній школі FAPE, гарантоване Section 504, може забезпечуватися шляхом навчання за загальноосвітньою програмою, навчання у спеціальних школах, забезпечення асистивними засобами та додатковими послугами, необхідними для задоволення індивідуальних освітніх потреб учня так якісно, як задовольняються потреби учнів без інвалідності [11; 19]. Для практичної реалізації цих законодавчих гарантій на рівні школи розробляється індивідуальна програма модифікацій, відома як «504 Plan». Тому твердження, що 504 Plan обмежується лише мінімальними пристосуваннями та не передбачає надання спеціальних послуг, є юридично необґрунтованим. Водночас федеральні норми Section 504, на відміну від IDEA, не встановлюють настільки деталізованих вимог до структури цього письмового документа, формулювання цілей, складу команди та періодичності його перегляду. Таким чином, назва «504 Plan» відображає усталену адміністративну практику закладів освіти, а не окремий уніфікований на федеральному рівні формат документу.

Розділ II ADA встановлює окремий стандарт ефективної комунікації, відповідно до якого державна школа повинна забезпечити учневі з порушеннями зору доступ до інформації та комунікації, рівноцінний за ефективністю доступності для інших учнів. Для цього заклад освіти зобов'язаний надавати необхідні допоміжні засоби й послуги у доступних для конкретної дитини форматах [9; 19]. До таких засобів можуть належати матеріали, надруковані шрифтом Брайля або збільшеним шрифтом, аудіоматеріали, електронні документи, сумісні з програмами екранного доступу, тактильна графіка та інші засоби, визначені з урахуванням індивідуального способу сприймання й комунікації учня. Вимоги ADA та IDEA мають оцінюватися окремо. Наявність IEP і виконання передбачених документом заходів не є автоматичним підтвердженням дотримання стандарту ефективної комунікації за ADA. Водночас потреба учня в допоміжному засобі чи послузі відповідно до ADA сама по собі не означає, що він має право на спеціально організоване навчання за IDEA [19; 20].

Логіка доступності реалізується також через універсальний дизайн навчання (Universal Design for Learning, UDL), який передбачає варіативність способів представлення інформації, виконання навчальних дій і демонстрації результатів [7]. Міжнародний досвід засвідчує, що універсальний дизайн має охоплювати не лише методи навчання, а й фізичну, інформаційну та цифрову доступність, процедури оцінювання й освітні ресурси. Разом з тим він має доповнюватися розумним пристосуванням і спеціалізованими корекційно-розвитковими послугами відповідно до індивідуальних потреб здобувача освіти [15]. Отже, UDL сприяє зменшенню бар'єрів уже на етапі проєктування освітнього середовища, проте не замінює індивідуальних прав і гарантій, передбачених IDEA, Section 504 та ADA. У дослідженнях дистанційної освіти здобувачів з особливими освітніми потребами також наголошується на необхідності поєднання педагогічної гнучкості, цифрової доступності та індивідуалізованої підтримки [8].

Співвідношення між IEP та 504 Plan для дітей з порушеннями зору визначається не за ступенем порушення, а за характером освітньої потреби. Якщо дитина потребує спеціально організованого навчання, застосовується IDEA; якщо ж порушення суттєво обмежує базові функції, але спеціальне навчання не потрібне, то Section 504. Національні дані США свідчать про значну кількість учнів, які отримують підтримку за Section 504, але приналежність до цієї категорії не може автоматично визначати достатність Section 504 без аналізу. індивідуальних освітніх потреб [21].

IEP є деталізованим інструментом забезпечення освітнього процесу, проте 504 Plan не слід вважати другорядним. Вибір залежить від потреби у спеціально створеному освітньому середовищі. Неправомірною є як відмова в оцінюванні за IDEA через високі показники гостроти зору, так і автоматичне оформлення IEP без підтвердженої потреби. Ризиком залишається заміна змістовного аналізу адміністративною зручністю чи фінансовою складовою. Запобігти цьому може комплексне оцінювання, участь батьків та відповідне протоколювання рішень.

Для учнів з порушеннями зору зміст IEP доцільно доповнювати компонентами Розширеної базової програми (Expanded Core Curriculum, ECC): розвитком компенсаторних пристосувань, ефективністю функціонального використання зору, орієнтуванням у просторі та мобільністю, соціальною взаємодією, навичками незалежного життя, рекреацією, професійною підготовкою, асистивними технологіями і самостійним захистом власних інтересів (W. Sapp, P. Hatlen [17]). ECC не закріплена у федеральному законі як єдиний обов’язковий навчальний стандарт, її домени включаються до цілей і послуг IEP настільки, наскільки відповідні потреби підтверджені оцінюванням. Участь учителя учнів з порушеннями зору або фахівця з орієнтування у просторі та мобільності визначається потребами дитини, оскільки IDEA не називає конкретні професійні посади для кожної IEP-команди, але дозволяє залучати осіб, які володіють відповідними компетентностями.

Перехідне планування в IEP охоплює подальшу освіту, професійну підготовку, зайнятість та самостійне життя. Цілі й послуги мають визначатися не пізніше першої IEP, чинної з 16 років, або раніше (за вимогою штату чи рішенням команди) [11]. Для молоді з порушеннями зору воно поєднує академічні знання з опануванням шрифту Брайля, асистивними технологіями, мобільністю, професійною орієнтацією, реабілітаційними послугами та навичками незалежності.

Для України доцільно адаптувати ключові механізми досвіду США з урахуванням міжнародного підходу, що поєднує універсальний дизайн, розумні пристосування, технології та спеціальну підтримку. Пріоритетними напрямами є нормативне закріплення комплексного функціонального оцінювання, конкретизація цілей і послуг в IEP, забезпечення доступними форматами та технологіями, інтеграція доменів ECC, наступність між рівнями освіти й професійним життям, міждисциплінарна взаємодія та процесуальний захист прав дитини і батьків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нормативно-правові механізми освітньо-реабілітаційного супроводу дітей із порушеннями зору у США поєднують спеціальна організація освітнього середовища за IDEA, антидискримінаційні гарантії Section 504 та вимоги ADA щодо ефективної комунікації. Вибір між IEP і 504 Plan визначається індивідуальними освітніми й функціональними потребами дитини. Перспективи подальших досліджень пов’язані з розробленням нормативно-методичної моделі освітньо-реабілітаційного супроводу осіб з порушеннями зору в Україні.

Використана література:

1. Сасіна І. О., Гребенюк Т. М., Медведок Л. Г. Ключові положення міжнародної політики щодо реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2023. Вип. 44. С. 73–82. DOI: 10.31392/NPU-nc.series19.2023.44.11
2. American Foundation for the Blind. Chronology of Events in the History of Education of People Who Are Visually Impaired. URL: https://afb.org/online-library/unseen-minority-0/historical-chronologies/history-education-visually-impaired-people (дата звернення: 10.07.2026).
3. American Printing House for the Blind. Blindness History Basics: The War of the Dots. 2024. URL: https://www.aph.org/blog/blindness-history-basics-the-war-on-the-dots/ (дата звернення: 10.07.2026).
4. Barraga N. C. Increased Visual Behavior in Low Vision Children. New York : American Foundation for the Blind, 1964. 180 p. URL: https://eric.ed.gov/?id=ED014166 (дата звернення: 12.07.2026).
5. Bell E. C., Ewell J. V., Mino N. M. National Reading Media Assessment for Youth with Visual Impairments. Journal of Blindness Innovation & Research. 2013. Vol. 3. No. 2. DOI: 10.5241/2F3-37
6. Bell E. C., Silverman A. M. Rehabilitation and Employment Outcomes for Adults Who Are Blind or Visually Impaired: An Updated Report. Journal of Blindness Innovation and Research. 2018. Vol. 8. No. 1. DOI: 10.5241/8-148
7. CAST. Universal Design for Learning Guidelines. Version 3.0. 2024. URL: https://udlguidelines.cast.org/ (дата звернення: 10.07.2026).
8. Danilavichiutie E., Sasina I., Herashchenko S., Konstantynenko L., Rashydova S. Equality and inclusiveness in distance education: SEN discourse. Revista Humanidades & Inovação. 2026. Vol. 13. No. 2. P. 390–404. URL: https://revista.unitins.br/index.php/humanidadeseinovacao/article/view/11030 (дата звернення: 10.07.2026).
9. Electronic Code of Federal Regulations. Title 28. Part 35: Nondiscrimination on the Basis of Disability in State and Local Government Services. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-28/chapter-I/part-35 (дата звернення: 10.07.2026).
10. Electronic Code of Federal Regulations. Title 34. Part 104: Nondiscrimination on the Basis of Handicap in Programs or Activities Receiving Federal Financial Assistance. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-34/subtitle-B/chapter-I/part-104 (дата звернення: 10.07.2026).
11. Electronic Code of Federal Regulations. Title 34. Part 300: Assistance to States for the Education of Children with Disabilities. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-34/subtitle-B/chapter-III/part-300 (дата звернення: 10.07.2026).
12. Giesen J. M., Cavenaugh B. S. Disability Insurance Beneficiaries with Visual Impairments in Vocational Rehabilitation: Socio-demographic Influences on Employment. Journal of Visual Impairment & Blindness. 2013. Vol. 107. No. 6. P. 453–467. DOI: 10.1177/0145482X1310700607
13. National Federation of the Blind. The Braille Literacy Crisis in America: Facing the Truth, Reversing the Trend, Empowering the Blind: A Report to the Nation. 2009. URL: https://nfb.org/images/nfb/documents/pdf/braille_literacy_report_web.pdf (дата звернення: 10.07.2026).
14. Perkins School for the Blind. Our History. URL: https://www.perkins.org/our-history/ (дата звернення: 10.07.2026).
15. PRO інклюзію: лабораторія освітніх рішень. Путівник з основ організації інклюзивного освітнього середовища у закладах загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / уклад.: І. Сасіна, Г. Афузова. Електронне видання. Київ, 2026. 88 с. URL: https://enpuir.udu.edu.ua/handle/123456789/51731 (дата звернення: 10.07.2026).
16. Ryles R. The Impact of Braille Reading Skills on Employment, Income, Education, and Reading Habits. Journal of Visual Impairment & Blindness. 1996. Vol. 90. No. 3. P. 219–226. DOI: 10.1177/0145482X9609000311

17. Sapp W., Hatlen P. The Expanded Core Curriculum: Where We Have Been, Where We Are Going, and How We Can Get There. Journal of Visual Impairment & Blindness. 2010. Vol. 104. No. 6. P. 338–348. DOI: 10.1177/0145482X1010400604
18. U.S. Department of Education, Office for Civil Rights. Parent and Educator Resource Guide to Section 504 in Public Elementary and Secondary Schools. 2016. URL: https://www.ed.gov/media/document/parent-and-educator-resource-guide-section-504-public-elementary-and-secondary-schools-2016-21262.pdf (дата звернення: 10.07.2026).
19. U.S. Department of Education, Office of Special Education Programs. Eligibility Determinations for Children Suspected of Having a Visual Impairment Including Blindness under the Individuals with Disabilities Education Act. OSEP Memorandum 17-05. May 22, 2017. URL: https://sites.ed.gov/idea/files/letter-on-visual-impairment-5-22-17.pdf (дата звернення: 10.07.2026).
20. U.S. Department of Justice, U.S. Department of Education. Frequently Asked Questions on Effective Communication for Students with Hearing, Vision, or Speech Disabilities in Public Elementary and Secondary Schools. 2014. URL: https://archive.ada.gov/doe_doj_eff_comm/doe_doj_eff_comm_faqs.htm (дата звернення: 10.07.2026).
21. Zirkel P. A., Weathers J. M. Section 504-Only Students: National Incidence Data. Journal of Disability Policy Studies. 2015. Vol. 26. No. 3. P. 184–193. DOI: 10.1177/1044207314543560

References:

1. Sasina I. O., Hrebeniuk T. M., Medvedok L. H. (2023) Kliuchovi polozhennia mizhnarodnoi polityky shchodo reabilitatsii osib z obmezhenniamy povsiakdennoho funktsionuvannia [Key provisions of international policy on the rehabilitation of persons with limitations in daily functioning]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. Vyp. 44. S. 73–82. DOI: 10.31392/NPU-nc.series19.2023.44.11 [in Ukrainian].
2. American Foundation for the Blind. Chronology of Events in the History of Education of People Who Are Visually Impaired. URL: https://afb.org/online-library/unseen-minority-0/historical-chronologies/history-education-visually-impaired-people (data zvernennia:10.07.2026).
3. American Printing House for the Blind. (2024) Blindness History Basics: The War of the Dots. URL: https://www.aph.org/blog/blindness-history-basics-the-war-on-the-dots/ (data zvernennia:10.07.2026).
4. Barraga N. C. (1964) Increased Visual Behavior in Low Vision Children. New York : American Foundation for the Blind. 180 p. URL: https://eric.ed.gov/?id=ED014166 (data zvernennia:12.07.2026).
5. Bell E. C., Ewell J. V., Mino N. M. (2013) National Reading Media Assessment for Youth with Visual Impairments. Journal of Blindness Innovation & Research. Vol. 3. No. 2. DOI: 10.5241/2F3-37.
6. Bell E. C., Silverman A. M. (2018) Rehabilitation and Employment Outcomes for Adults Who Are Blind or Visually Impaired: An Updated Report. Journal of Blindness Innovation and Research. Vol. 8. No. 1. DOI: 10.5241/8-148.
7. CAST. (2024) Universal Design for Learning Guidelines. Version 3.0. URL: https://udlguidelines.cast.org/ (data zvernennia:10.07.2026).
8. Danilavichiutie E., Sasina I., Herashchenko S., Konstantynenko L., Rashydova S. (2026) Equality and inclusiveness in distance education: SEN discourse. Revista Humanidades & Inovação. Vol. 13. No. 2. P. 390–404. URL: https://revista.unitins.br/index.php/humanidadeseinovacao/article/view/11030 (data zvernennia:10.07.2026).
9. Electronic Code of Federal Regulations. Title 28. Part 35: Nondiscrimination on the Basis of Disability in State and Local Government Services. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-28/chapter-I/part-35 (data zvernennia:10.07.2026).
10. Electronic Code of Federal Regulations. Title 34. Part 104: Nondiscrimination on the Basis of Handicap in Programs or Activities Receiving Federal Financial Assistance. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-34/subtitle-B/chapter-I/part-104 (data zvernennia:10.07.2026).
11. Electronic Code of Federal Regulations. Title 34. Part 300: Assistance to States for the Education of Children with Disabilities. URL: https://www.ecfr.gov/current/title-34/subtitle-B/chapter-III/part-300 (data zvernennia:10.07.2026).
12. Giesen J. M., Cavenaugh B. S. (2013) Disability Insurance Beneficiaries with Visual Impairments in Vocational Rehabilitation: Socio-demographic Influences on Employment. Journal of Visual Impairment & Blindness. Vol. 107. No. 6. P. 453–467. DOI: 10.1177/0145482X1310700607
13. National Federation of the Blind. (2009) The Braille Literacy Crisis in America: Facing the Truth, Reversing the Trend, Empowering the Blind: A Report to the Nation. URL: https://nfb.org/images/nfb/documents/pdf/braille_literacy_report_web.pdf (data zvernennia:10.07.2026).
14. Perkins School for the Blind. Our History. URL: https://www.perkins.org/our-history/ (data zvernennia:10.07.2026).
15. PRO inkliuziiu: laboratoriia osvitnikh rishen. (2026) Putivnyk z osnov orhanizatsii inkliuzyvnoho osvitnoho seredovyshcha u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [A guide to the fundamentals of organizing an inclusive educational environment in general secondary education institutions] : navchalno-metodychnyi posibnyk / uklad.: I. Sasina, H. Afuzova. Elektronne vydannia. Kyiv. 88 s. URL: https://enpuir.udu.edu.ua/handle/123456789/51731 (data zvernennia: 10.07.2026). [in Ukrainian]
16. Ryles R. (1996) The Impact of Braille Reading Skills on Employment, Income, Education, and Reading Habits. Journal of Visual Impairment & Blindness. Vol. 90. No. 3. P. 219–226. DOI: 10.1177/0145482X9609000311
17. Sapp W., Hatlen P. (2010) The Expanded Core Curriculum: Where We Have Been, Where We Are Going, and How We Can Get There. Journal of Visual Impairment & Blindness. Vol. 104. No. 6. P. 338–348. DOI: 10.1177/0145482X1010400604
18. U.S. Department of Education, Office for Civil Rights. (2016) Parent and Educator Resource Guide to Section 504 in Public Elementary and Secondary Schools. URL: https://www.ed.gov/media/document/parent-and-educator-resource-guide-section-504-public-elementary-and-secondary-schools-2016-21262.pdf (data zvernennia:10.07.2026).
19. U.S. Department of Education, Office of Special Education Programs. (2017) Eligibility Determinations for Children Suspected of Having a Visual Impairment Including Blindness under the Individuals with Disabilities Education Act. OSEP Memorandum 17-05. May 22. URL: https://sites.ed.gov/idea/files/letter-on-visual-impairment-5-22-17.pdf (data zvernennia:10.07.2026).
20. U.S. Department of Justice, U.S. Department of Education. (2014) Frequently Asked Questions on Effective Communication for Students with Hearing, Vision, or Speech Disabilities in Public Elementary and Secondary Schools. URL: https://archive.ada.gov/doe_doj_eff_comm/doe_doj_eff_comm_faqs.htm (data zvernennia:10.07.2026).
21. Zirkel P. A., Weathers J. M. (2015) Section 504-Only Students: National Incidence Data. Journal of Disability Policy Studies. Vol. 26. No. 3. P. 184–193. DOI: 10.1177/1044207314543560

I. Sasina. Analysis of legal and regulatory mechanisms for educational and rehabilitation support for children with visual impairments in the US education system

The article provides a theoretical and legal analysis of mechanisms governing educational and rehabilitation support for children with visual impairments in the U.S. It traces the shift from segregated schooling to functional vision assessment, inclusive education, and Universal Design for Learning. Three federal legal mechanisms are examined: the Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), Section 504 of the Rehabilitation Act of 1973, and Title II of the Americans with Disabilities Act (ADA). IDEA guarantees a specially designed educational environment based on an Individualized Education Program (IEP), requiring Braille instruction, assistive technology, and transition planning between educational levels. Section 504 protects students from discrimination and guarantees a free appropriate public education, while Title II of the ADA requires effective communication and access to information in accessible formats. It emphasizes Universal Design for Learning, reasonable accommodations, a specially organized educational environment, and educational and rehabilitation services. The IEP and the 504 Plan are compared by eligibility, support scope, team composition, funding, reevaluation procedures, and procedural safeguards. The choice between these mechanisms should be based on a personalized assessment of the child’s educational and functional needs rather than on the formal degree of visual impairment. Priority areas for adapting the U.S. experience in Ukraine include assessing functional vision and educational needs; setting measurable goals and clearly defining services in the Individual Development Program; providing accessible information formats, assistive technology, and reasonable accommodations; supporting transitions between educational levels, vocational training, employment, and independent adult life; and strengthening parental participation and procedural safeguards.

Key words: *visual impairments, legal and regulatory mechanisms, educational and rehabilitation support, special education, inclusive education, Braille, assistive technology, Universal Design for Learning, U.S. experience.*

Дата першого надходження статті до видання: 13.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.09.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0